

Kengetallen Effectieve Organische stof

20 december 2021

Janjo de Haan, Marjoleine Hanegraaf, Isabella Selin Noren

Wageningen University & Research

 Slim
Landgebruik

Kengetallen Effectieve organische stof

- Effectieve organische stof (EOS) is het deel van de aangevoerde organische stof die na 1 jaar achterblijft

= droge biomassa x organisch stof% x humificatiecoëfficiënt

- Aanvoer met
 - groenbemesters
 - gewasresten
 - organische meststoffen

Kengetallen EOS in Handboek Bodem en Bemesting

Organische mest	OS	H.C. ¹	EOS	EOS/P ₂ O ₅ ²	na 5 jaar ³		na 10 jaar ³		C/N ⁴
	(kg/ton)	(fractie)	(kg/ton)	(kg/kg)	(kg/ha)	(fractie)	(kg/ha)	(fractie)	
Drijfmest									
Rundvee	71	0,70	50	33	26	0,36	18	0,26	17
Vleesvarkens	79	0,33	26	7	7	0,09	5	0,06	12

Zeugen	Gewasrest	OS	H.C. ¹	EOS	na 5 jaar ²		na 10 jaar ²		C/N
		(kg/ha)	(fractie)	(kg/ha)	(kg/ha)	(fractie)	(kg/ha)	(fractie)	
Rosékalveren	Graszaad, 2 ^e jaars Engels raaigras	7150	0,30	2150	580	0,08	365	0,05	
Witvleeskalveren	Haver, stro afgevoerd	5000	0,31	1570	430	0,09	275	0,05	75

Vaste mest	Groenbemester ¹	OS	H.C. ²	EOS	na 5 jaar ³		na 10 jaar ³		C/N
		(kg/ha)	(fractie)	(kg/ha)	(kg/ha)	(fractie)	(kg/ha)	(fractie)	
Rundvee grupstal	Bladrammenas	3800	0,23	875	205	0,05	130	0,03	20
Varkens (stro)	Gele mosterd	3800	0,23	875	205	0,05	130	0,03	20
Pluimvee	Bladkool	3600	0,24	850	205	0,06	125	0,03	24
Pluimvee + nadroog	Engels raaigras	4250	0,27	1155	295	0,07	185	0,04	23
Kippenstrooiselmest	Italiaans raaigras	4200	0,26	1100	275	0,07	170	0,04	22
Vleeskuikens + parelhoen	Westerwolds raaigras	4000	0,26	1050	265	0,07	165	0,04	22
Vleeskalkoenen	Winterrogge	3200	0,26	840	210	0,07	130	0,04	22
Schapen	Rode klaver	4100	0,27	1100	280	0,07	175	0,04	16
Geiten	Witte klaver	3100	0,27	850	220	0,07	135	0,04	14
Compost	Perzische klaver	3400	0,24	800	190	0,06	120	0,03	17
Champost	Wikken	2800	0,23	650	155	0,06	95	0,03	12
GFT-compost	Facelia	2750	0,24	650	155	0,06	95	0,03	20
Groencompost	Afrikaantjes	3850	0,22	850	195	0,05	120	0,03	20
	Spurrie	2900	0,22	625	145	0,05	90	0,03	

¹ H.C. = humificatiecoëfficiënt: de fractie

² EOS-aanvoer (kg) per kg fosfaat in de mest

³ De hoeveelheid die 5 en 10 jaar na toediening van het vers organische materiaal nog over is

⁴ C/N-verhouding van de organische stof in de mest (C/N-org).

¹ Gezaaid vóór 1 september

² H.C. = humificatiecoëfficiënt: de fractie die één jaar na toediening van het vers organisch materiaal nog over is in de bodem.

³ De hoeveelheid die 5 en 10 jaar na toediening van het vers organische materiaal nog over is in kg per ha en als fractie van de beginhoeveelheid.

Belang kengetallen Effectieve organische stof

- Organische stof in bodem belangrijk
 - Behoud bodemvruchtbaarheid en productie
 - Koolstofvastlegging
 - Klimaatadaptatie, biodiversiteit, waterkwaliteit
- Meten veranderingen in organische stofgehalten lastig
- Berekenen aanvoer organische stof alternatief
 - Veel kengetallen zijn al oud → nu nog representatief?
 - Onderbouwing van kengetallen onduidelijk

Opstellen organische stofbalans

**Vuistregel aanvoer
2000 kg EOS/ha/jaar**

Met groenbemesters,
gewasresten en mest

**Vuistregel afbraak 2%
organische stof/jaar**

Onderzoek gaande naar
betere inschatting op basis
van bodemmonster

Aanvoer EOS

Afbraak bodem-
organische stof

Effectieve organische stof meer dan alleen aanvoer mest

- Gemiddelde aanvoer gewasresten ≈ 1000 kg EOS/ha
- Maximaal inzet groenbemesters $\approx 200-500$ kg EOS/ha
- Organische mest
 - Afhankelijk van soort mest $10 - 200$ kg EOS/ton
 - Afhankelijk van fosfaatruimte $2 - 70$ kg EOS/ kg P_2O_5
 - $80 - >5000$ kg EOS/ ha

Op basis van de 'oude' kengetallen

Actualisatie Kengetallen EOS

- Groenbemesters:
 - Metingen in 2018 en 2019
 - Nieuwe kengetallen worden vandaag gepresenteerd
- Gewasresten:
 - Metingen in 2020 en 2021
 - Nieuwe kengetallen in 2022
- Organische mest
 - Metingen in 2018 en 2019
 - Analyse nog gaande
 - Nieuwe kengetallen in 2022

Effectieve organische stof van groenbemesters

Actualisatie van kengetallen

Isabella Selin-Noren en Willem van Geel

Belang groenbemesters voor organische stofaanvoer in bouwplan

Bouwplan

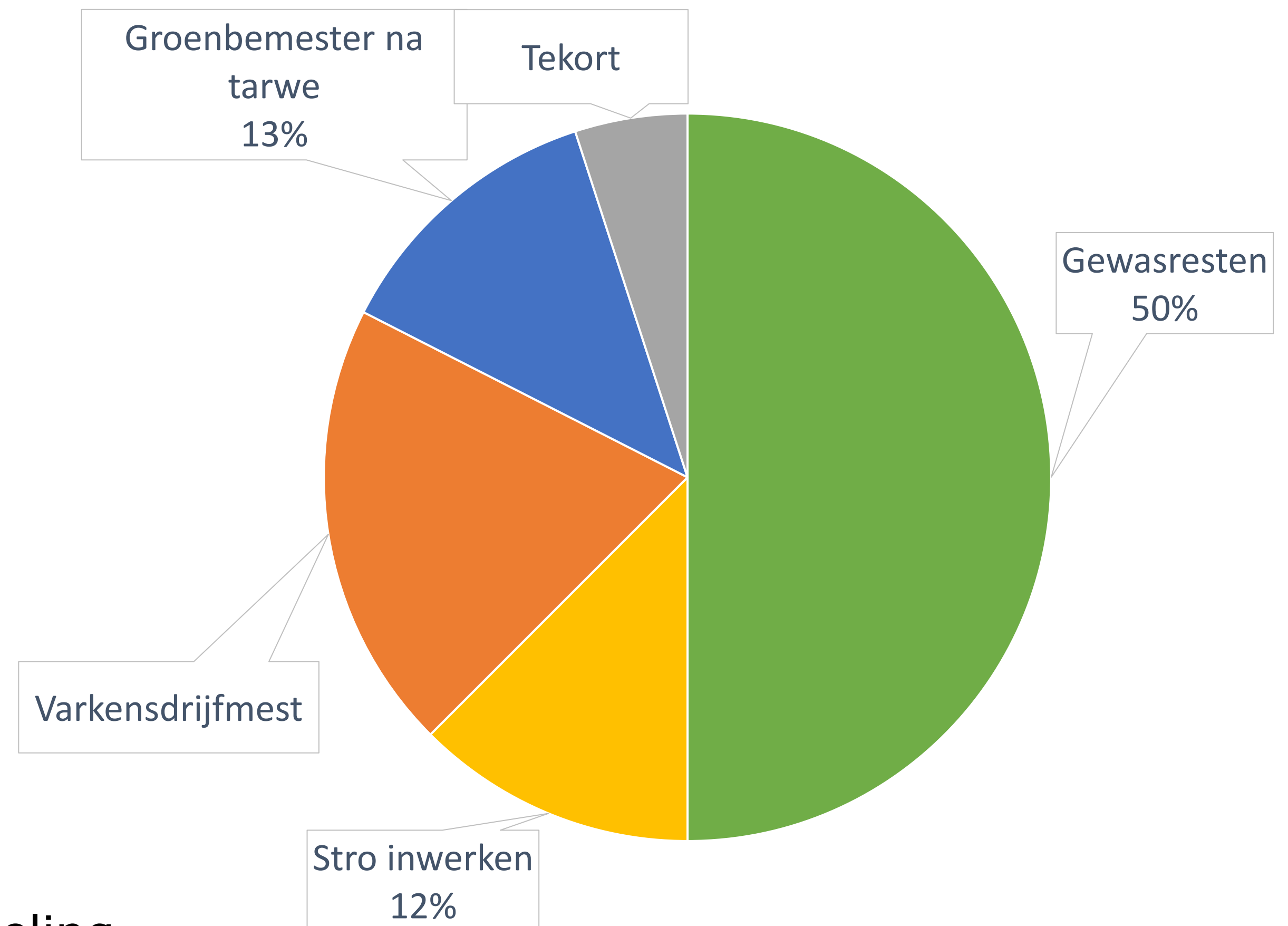
1. Consumptieaardappel
2. Suikerbiet
3. Zaaiui
4. Wintertarwe

Benodigde aanvoer

2000 kg EOS/ha

Alternatieven

- Groenbemester na ui
- Runderdrijfmest i.p.v. varkensdrijfmest
- Inzet compost
- Gewas met meer EOS-aanvoer in vruchtwisseling

Aanleiding

- Effectieve organische stof (EOS) kengetallen opgesteld voor 1990, daarna niet vernieuwd
- 1 kengetal per soort voor een goed ontwikkelde groenbemester gezaaid vóór 1 september
- Nieuwe soorten, nieuwe rassen en zaai na 1 september

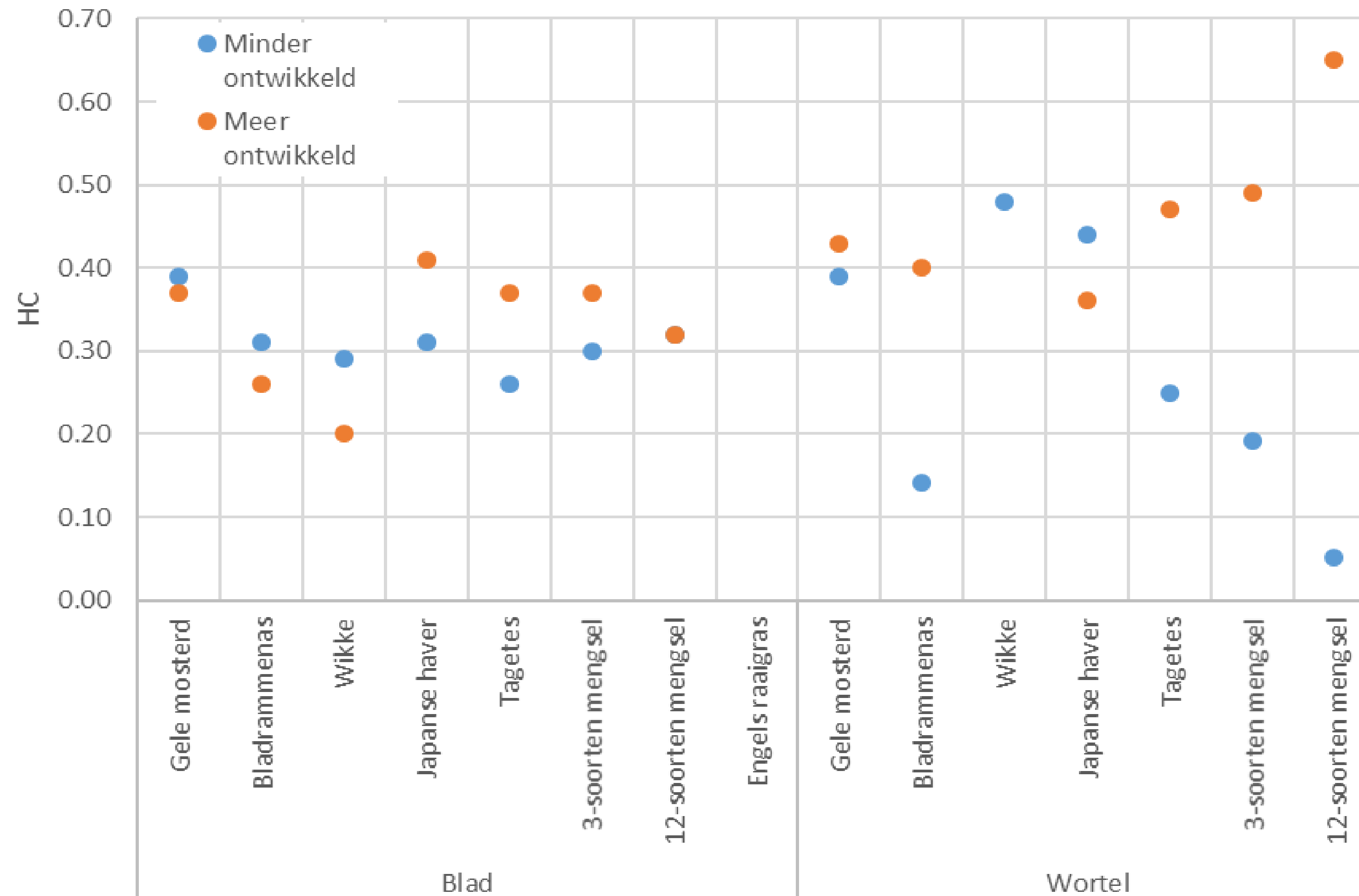
Aanpak nieuwe kengetallen

- Data verzamelen:
 - Literatuuronderzoek (ook in buitenland)
 - Beschikbare data binnen WUR
 - Veldbepalingen boven- en ondergrondse biomassa 2018-2019
- Humificatiecoëfficiënt bepalen in lab

Resultaten HC kengetallen

■ Huidige kengetallen: Blad = 0,2 Wortel = 0,35

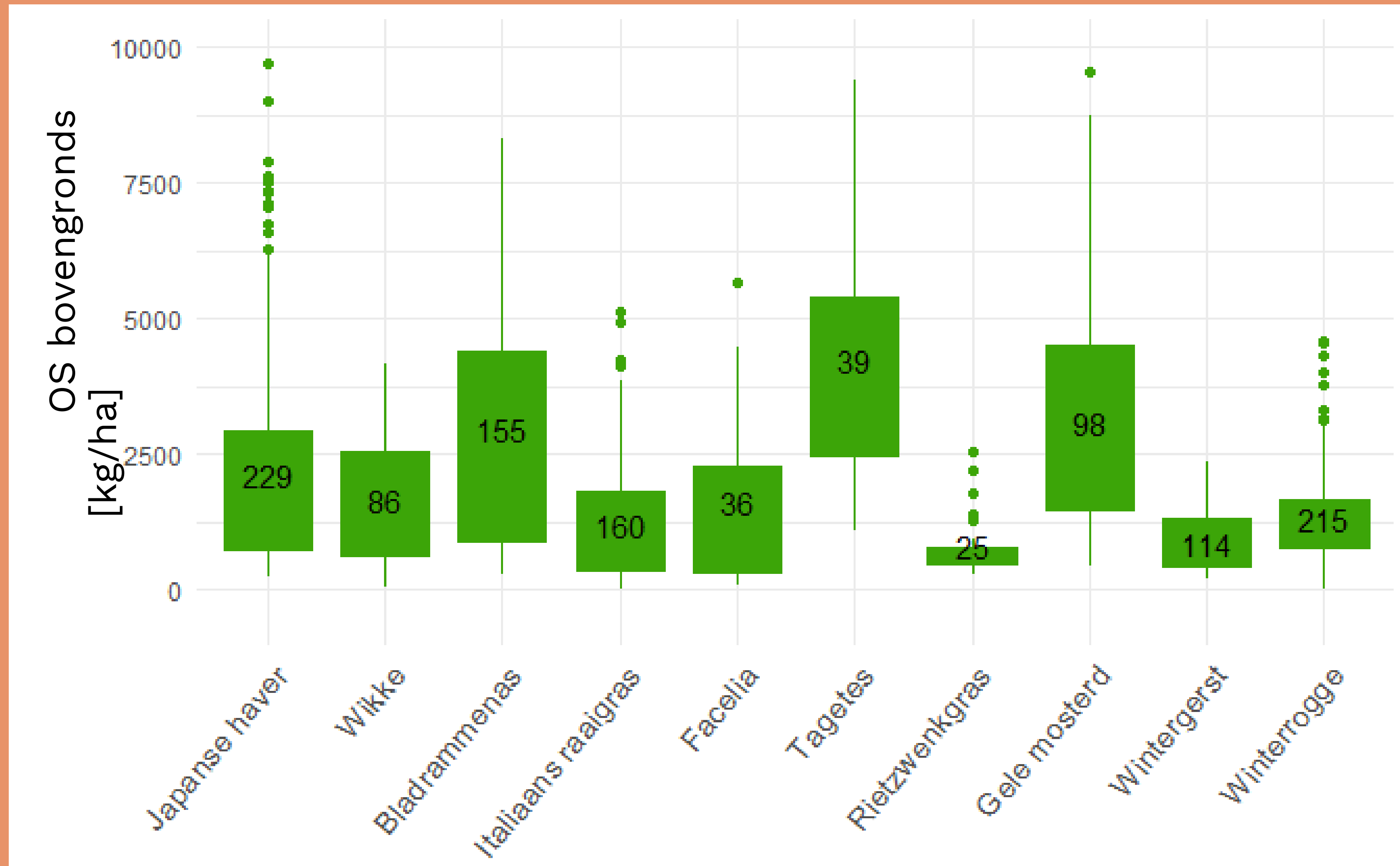

Bemonsteringen

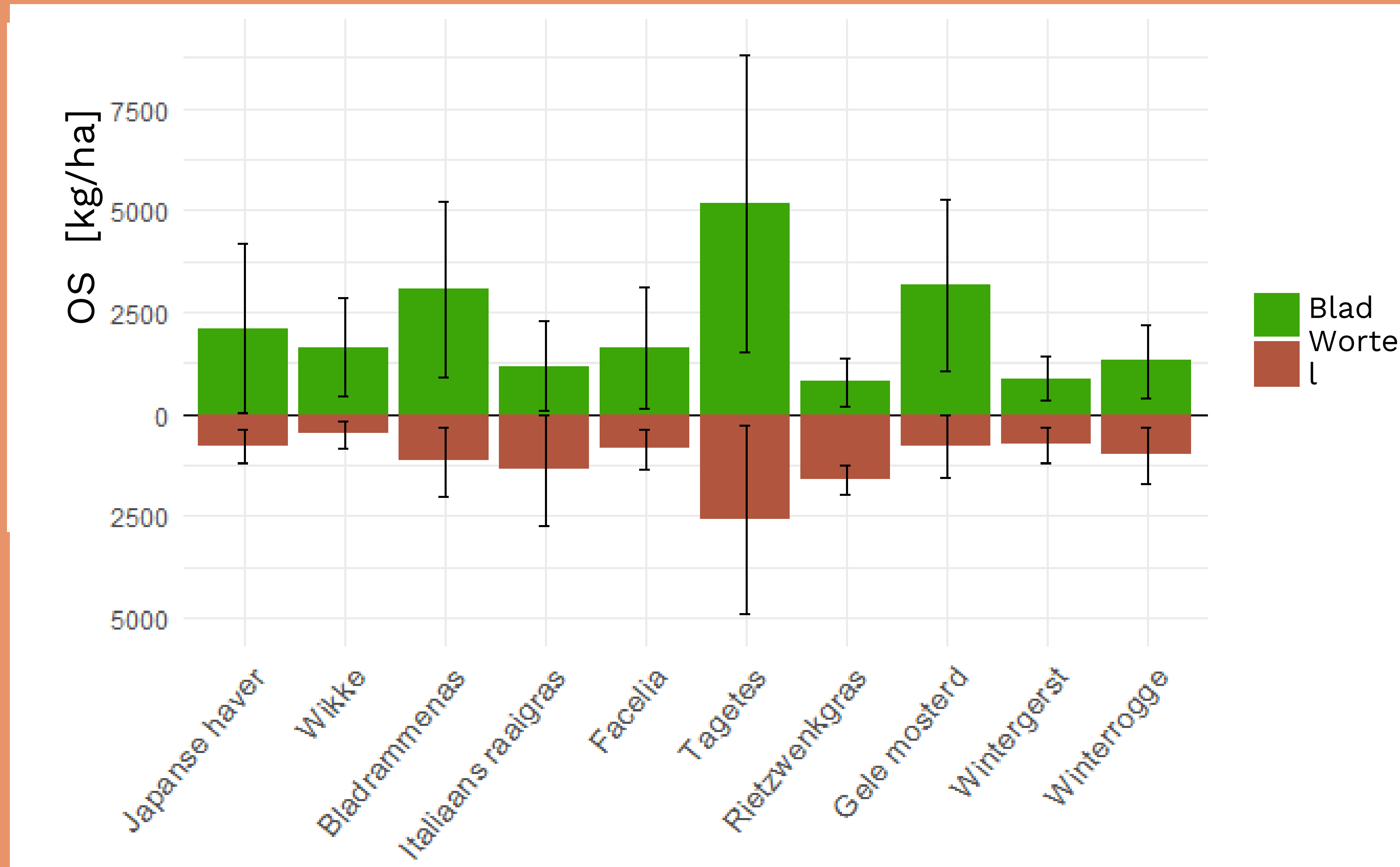
1. Bovengronds afknippen uit 0,5 m x 0,5 m
2. 6 steken wortelboor van 8 cm diameter
 - Drie in de rijen
 - Drie tussen de rijen
3. Grond van de wortels wassen
4. Droge stof en ruw as bepalen

Veel variatie in de data

Verhouding boven- en ondergronds

Zaaitijdstip de meest bepalende factor

Gele mosterd

Augustus

September

Japanse haver

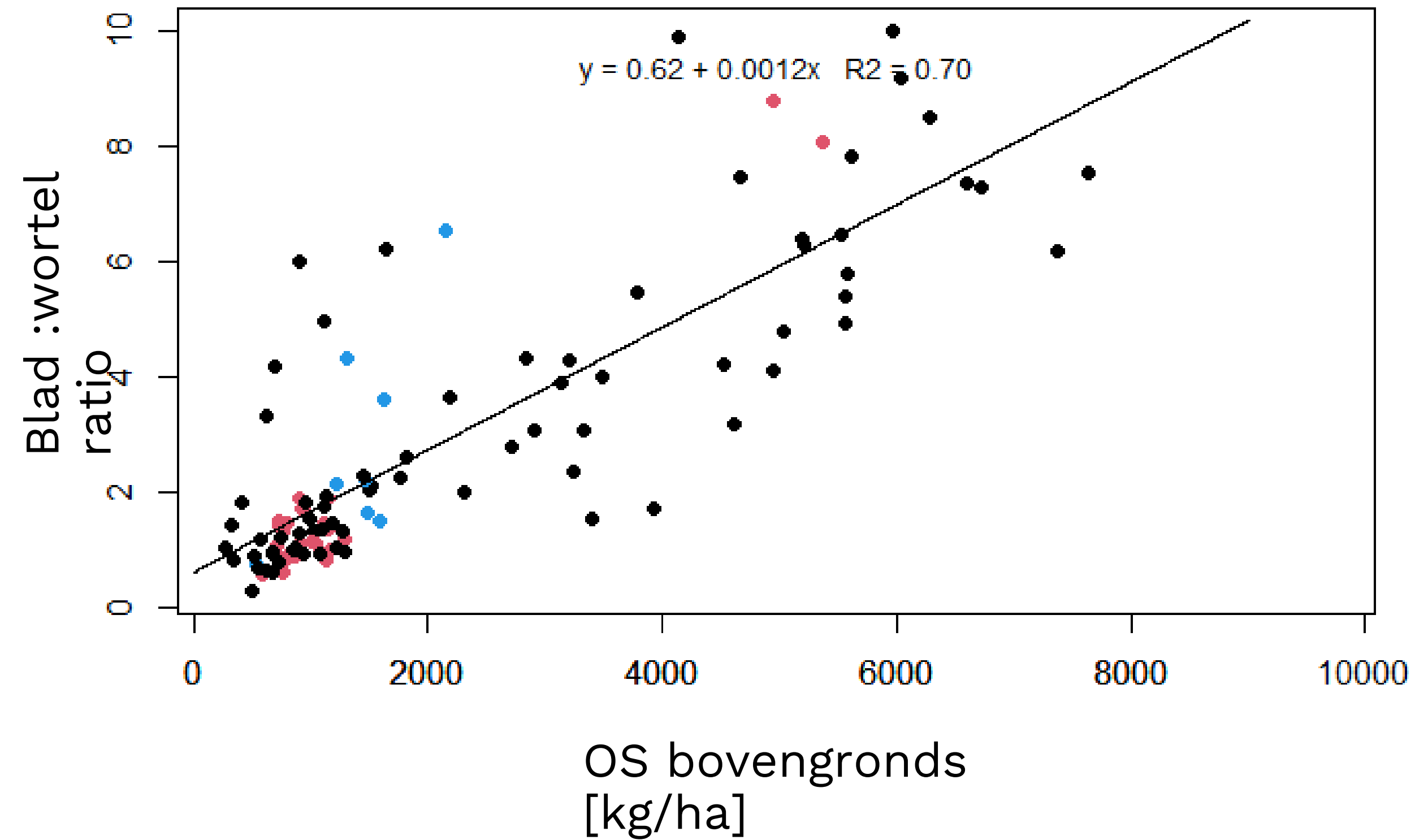
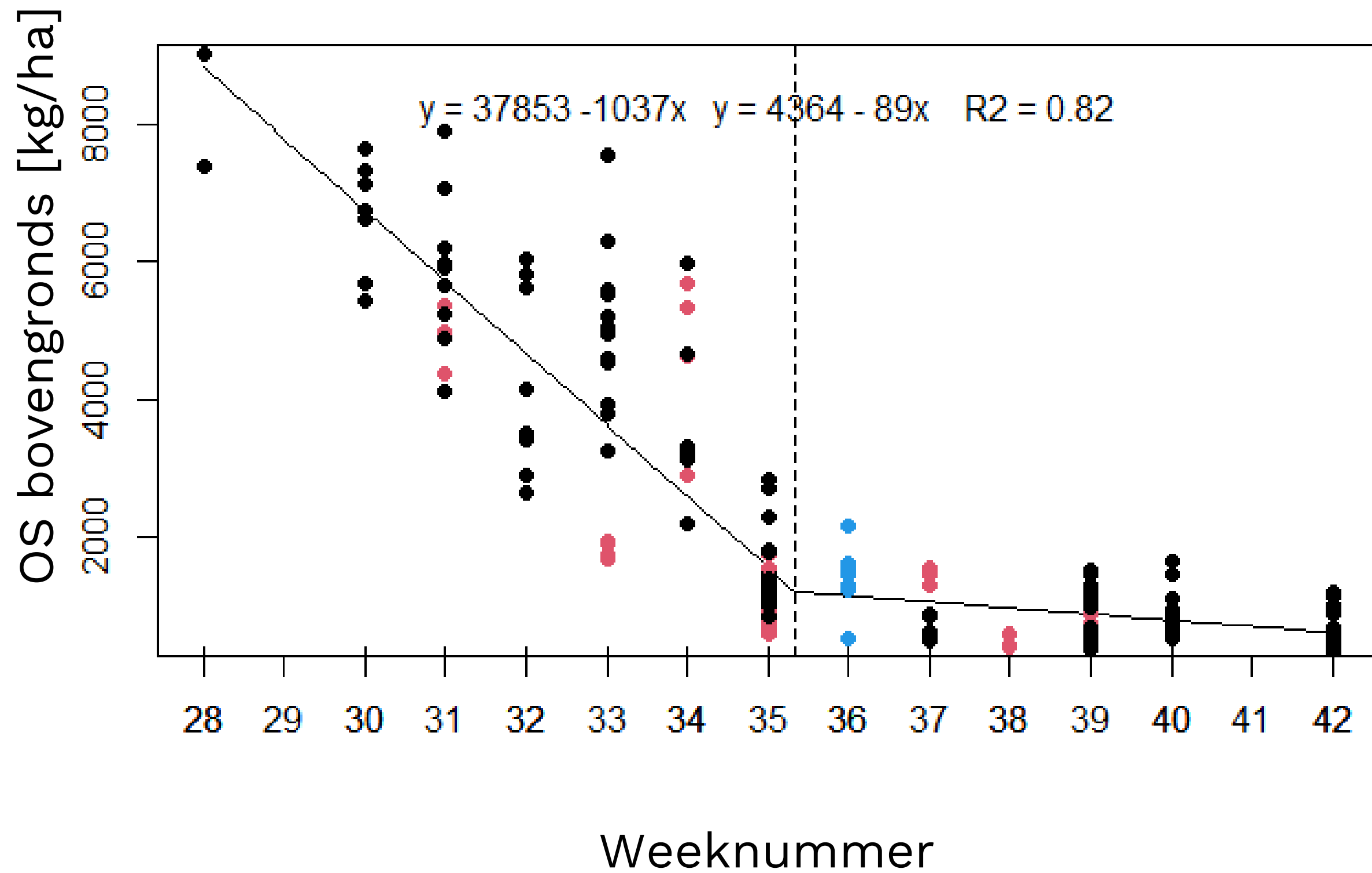
Augustus

September

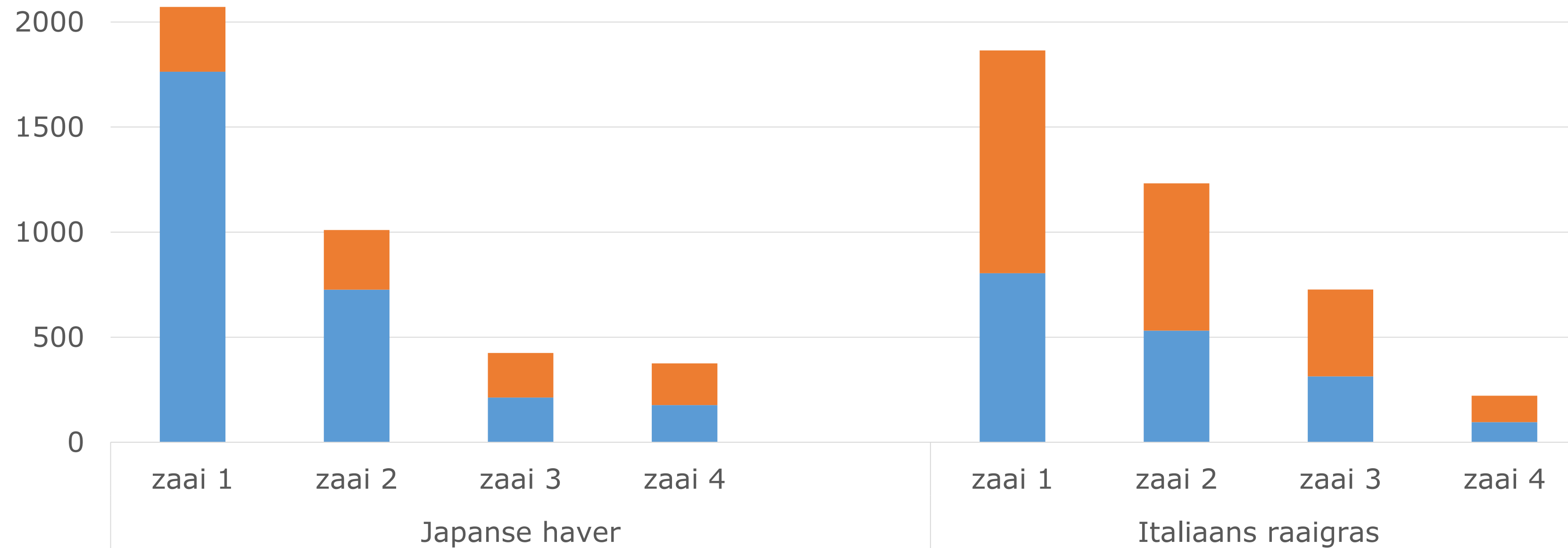

Voorbeeld zaaitijdstip – Japanse haver

Verhouding tussen blad en wortel

kg EOS per ha

■ Bovengronds ■ Ondergronds

Zaai 1: begin juli, zaai 2: half aug, zaai 3: half sept, zaai 4: begin oktober

Nieuwe kengetallen - zaaitijdstip

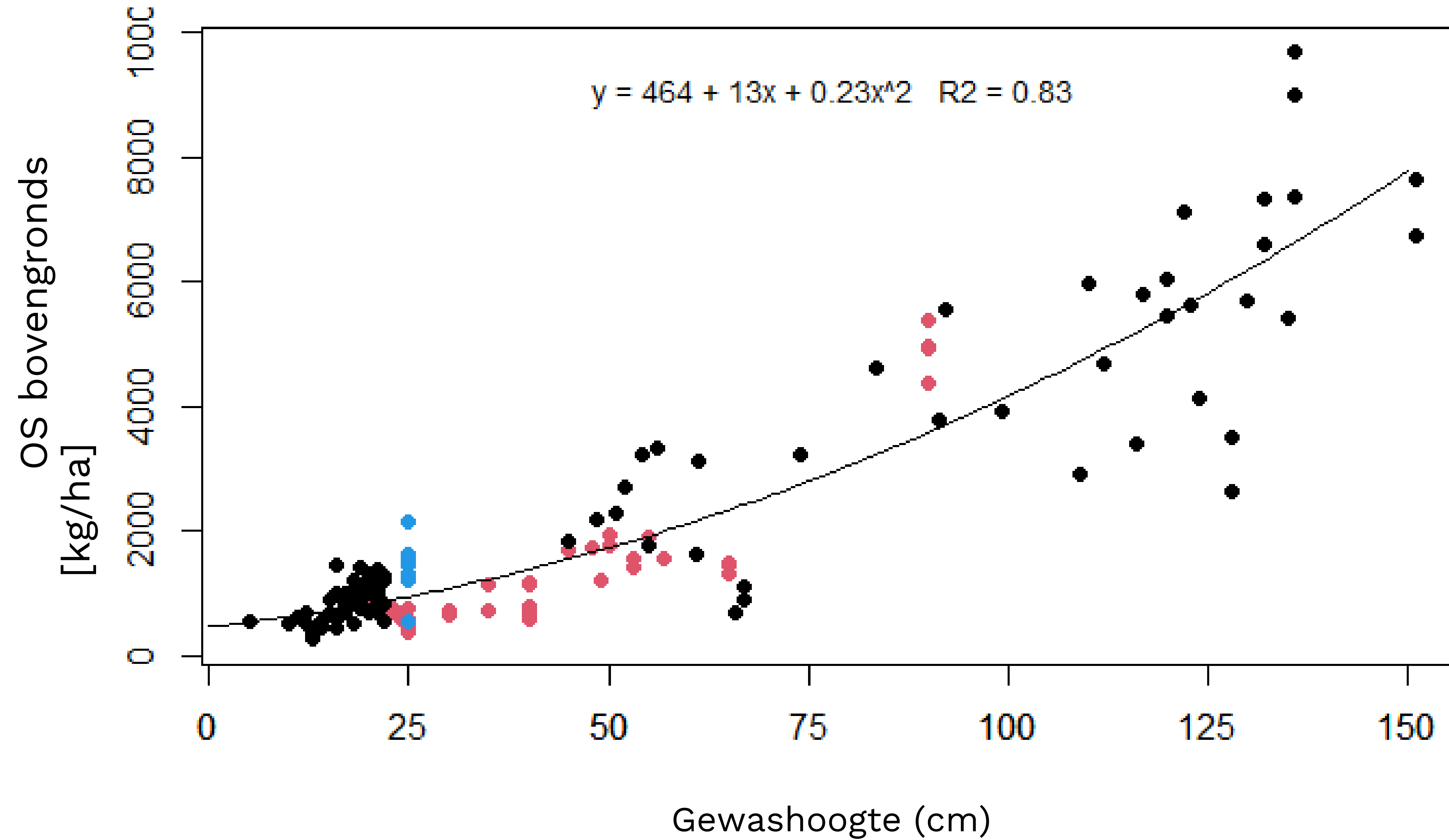
kg EOS/ha	Zaaitijdstip						
	15-Jul	01-Aug	15-Aug	01-Sept	15-Sept	01-Okt	15-Okt
Winterrogge	800					650	40
Japane haver	-	1650	1000	550	400	350	300
Wikke	800	700	500	350	250	-	-
Bladrammenas	2050	1600	950	650	350	150	-
Italiaans raaigras	1850	1600	1250	1000	750	450	200
Facelia	-	1100	600	350	150	50	-
Rietzwenkgras	-	-	-	-	1050		-
Gele mosterd	1800	1250	750	500	350	250	-
Wintergerst	-	-	-	650			300
Tagetes	2500	1350	1200	-	-	-	-

- We gaan hier uit van dat de groenbemester ondergewerkt wordt in de winter
- Weinig data voor rietzwenkgras en facelia, geen goed verband voor winterrogge en wintergerst

De nieuwe kengetallen - vergelijking

kg EOS/ha	Zaaitijdstip							
Soort	15-Jul	01-Aug	15-Aug	01-Sept	15-Sept	01-Okt	15-Okt	Huidige kengetallen
Winterrogge	800					650	40	850
Japane haver	-	1650	1000	550	400	350	300	850
Wikke	800	700	500	350	250	-	-	650
Bladrammenas	2050	1600	950	650	350	150	-	875
Italiaans raaigras	1850	1600	1250	1000	750	450	200	1100
Facelia	-	1100	600	350	150	50	-	-
Rietzwenkgras	-	-	-	-	1050		-	1100
Gele mosterd	1800	1250	750	500	350	250	-	875
Wintergerst	-	-	-	650			300	850
Tagetes	2500	1350	1200	-	-	-	-	625

Voorbeeld gewashoogte – Japanse haver

De nieuwe kengetallen - hoogte

- Verband tussen hoogte en bovengrondse OS voor 6 soorten gevonden

kg EOS/ha	Gewashoogte (cm)														
Soort	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150
Japanse haver	-	-	-	500	600	650	750	850	1000	1100	1250	1400	1500	1700	1850
Wikke	-	250	450	550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bladrammenas	100	250	400	550	700	850	1000	1150	1250	1400	1500	1600	1700	1800	1900
Facelia	-	150	300	450	600	700	800	900	1000	-	-	-	-	-	-
Gele mosterd	150	200	200	250	300	350	400	450	500	550	650	750	850	950	1100
Tagetes	-	-	-	-	-	-	1150	1200	1250	1350	1500	1650	1900	2150	2500

Verdere ontwikkelingen

- Nieuwe kengetallen N nalevering van groenbemesters
- Nieuwe bemestingsadviezen groenbemesters
- Gewenste ontwikkelingen:
 - Tool: aan te hand van foto's inschatting maken van EOS
 - Actualisatie EOS kengetallen overige groenbemesters

Vragen?

Bedankt voor uw aandacht

Met dank aan: Janjo de Haan, Maria-Franca Dekkers, Wiepie Haagsma, Willeke van Tintelen, Kimberly van der Vegt en medewerkers bij proefbedrijven.

isabella.selinnoren@wur.nl

